

De religieuze activiteiten van mevrouw Wauters en haar dochter

Arjan van de Rest

	Het wapen van de familie Wauters ¹ is gevonden bij het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag.	
	Wapen	in goud een lage rode keper, vergezeld van drie zwarte merletten.
	Helm	Halfaanziend.
	Helmtaken	een zwarte merlet tussen een gesloten zilveren vlucht.
	Dekkleden	rood, gevoerd van goud.

Figuur 1 - Het wapen van de familie Wauters

Kasteel Stein heeft in de loop van de tijd vele eigenaren gekend, en gedurende de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw was het kasteel in bezit van een aantal Luikse families. Tussen 1858 en 1910 woonde **Antoine** Joseph Pierre Edouard Wauters en zijn vrouw **Anne Josephine** Louise Michiels op het Kasteelcomplex te Stein. Samen met zijn zoon Edouard waren zij beide voor de helft eigenaar van het kasteel en de bijhorende gronden dat in de loop van de tijd uitgroeit tot een gebied van ongeveer 327 hectare groot.

Gedurende deze periode heeft Antoine op het kasteelcomplex het koetshuis laten bouwen, met prachtige paardenstallen met marmeren drinkbakken en met koper beslagen boksen, welke helaas in 1921 gesloopt zijn.

Ook waren ze in Stein in het bezit van zowel de watermolen en de windmolen. De windmolen was een standaardmolen genaamd “aan Akker” en lag ergens ten Noorden van Stein.² In 1865 brandt deze molen af, en wordt er in opdracht van de familie Wauters een nieuwe wind molen gebouwd in de buurt van het kasteel.

Antoine Wauters heeft gedurende zijn leven heeft meerdere reizen naar het Midden-Oosten gemaakt, en het kasteellied is aan hem opgedragen in 1867 bij zijn terugkeer van een van zijn reizen. In 1875 moet hij een mammoetboom uit Amerika hebben meegebracht waar deze staat is echter onbekend.

De familie Wauters was dan ook zeer vermogend, en deed ook veel goede dingen in het Steinse. Zo hebben ze ervoor gezorgd dat Francis de Pauw ging dirigeren voor 5 gulden per repetitie van de fanfare. Ook heeft Edouard in 1894 een vaandel aan de fanfare geschonken³. Dit vaandel is vanuit Parijs toegezonden, dus zal best wat gekost hebben.

¹ Bron: CBG, Limburgse wapens, Maastricht 1925, bldz. 80

² Bron: Molendatabase object 5811

³ Bron: Website Fanfare “Société St. Martin’ te Stein

Na het overlijden van Antoine Wauters in 1881 is de familie Wauters niet erg groot meer. De tweede zoon **Georges** Telemaque Joseph Fernand was reeds in 1875 na een lang ziekbed in Algiers overleden, en de oudste dochter leefde ook niet meer. Alleen de oudste zoon **Edouard** Jozef Telemachus, en de jongste dochter **Marie** Elise Josephine Adèle waren nog in leven.

Marie was ooit getrouwd met Maurice de Terwangne, maar ook hij was in 1872 al overleden, en het koppel was op dat moment ook nog eens kinderloos. Maurice was een bankier in Algiers.

Terwijl Edouard zich voornamelijk richt op zijn baan, hij is rechtsgeleerde in Luik, leven de dames een zeer religieus leven. Het opgebouwde kapitaal, dat in stand wordt gehouden door de inkomsten van de staalindustrie van de familie in Beieren, wordt dan ook besteed aan meerdere religieuze doelen. De dames reizen ook heel wat af. In de Winter wonen ze in Isly, Algerije, in de lente in de Savoie in Frankrijk, en in de zomer en herfst in België (Luik) en Nederland (Stein).

De eerst bekende religieuze donatie is in 1885 wanneer Mevrouw Wauters tijdens de restauratie van de St. Martinuskerk in Stein het hoofdaltaar schenkt. Ook koopt de familie in 1886 de ruines, kasteel en gronden van de abdij van Orval⁴. Echter voordat zij echter de stukken ondertekenden, vroeg Mevrouw Wauters de zegen van de bisschop van Namen.

Mgr Édouard-Joseph Belin (1821 – 1892), de vierentwintigste bisschop van Namen, antwoordde als volgt: *Si le bien est passé par plus de trois mains , il ne faut plus s'en faire*⁵. Na de plundering van Orval door de Franse troepen waren er namelijk meer dan 10 eigenaren geweest op het terrein, en die hadden het zonder succes van afgedaan. De familie Wauters is echter in staat om met een goede financiële injectie de abdij en bijhorende gronden weer stabiel te krijgen. Ook werd in 1886 de aanwezige Smidse aangekocht, nadat deze in 1885 stilgelegd was⁶.

In Algerije heeft de familie naast een hospitaal ook een kathedrale kerk opgericht. Helaas is er weinig bekend over het hospitaal welke opgericht is, echter we weten veel meer over de kerk. We moeten eerst de situatie in Algerije in deze tijd beschouwen, om een en ander te kunnen begrijpen over deze kapitale uitgaven.

In de jaren zeventig van de negentiende eeuw groeide Algiers gestaag. In de loop van een aantal jaren verdrievoudigde de bevolking. Algiers sluit aan bij de stad Mustapha, het plateau van Clauzel wordt een dichtbebouwde wijk, en op de omliggende heuvels worden villas geplaatst.

De kleine Spaanse kapel in Agha is niet meer in staat om de grote hoeveelheid mensen te huisvesten, en velen zijn dus gedwongen om uit te wijken naar het buitenland om hun christelijke geloof uit te oefenen.

Dit gevoel bewoog vele harten in de omgeving, en mevrouw Wauters en haar jongste dochter Marie de Terwangne- Wauters, die in de winter in Algiers verbleven, besloten om een stuk land te kopen aan de Rue Rochereau op het plateau van Clauzel om daar een tweede, grotere kerk te bouwen, meer waardig aan God en ter ontwikkeling van de vroomheid.

⁴ Bron: Archief Le Soir – Vrijdag 8 oktober 1999 – pagina 23 en 11 oktober 1999 – pagina 13

⁵ Als het goede door meer dan drie handen gegaan is, dan kan je er niets meer mee.

⁶ Bron: Villers Devant Orval – geschiedenis van de smidse.

Figuur 2 - Locatie van de kerk

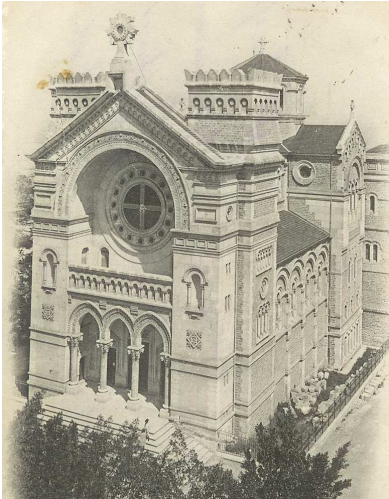
De plannen waren om een gebouw neer te zetten van 25 meter lang, en 14 meter breed. Dit gebouw zou dan een kleine kerk huisvesten, en ook een aangehechte pastorij krijgen.

Al snel werd het duidelijk dat dit gebouw te klein zou zijn voor de 10 tot 12.000 zielen die in de omgeving woonden. Mevrouw Wauters trekt op dat moment nogmaals haar beurs, en koopt nog meer grond aan Rue Rochereau aansluitend aan Rue Clauzel. Dit levert een plot op dat groot genoeg is voor de bouw van een kathedraalachtige kerk.

In de tussentijd, in 1893 wordt Marcienne Colin geadopteerd door Marie. Haar ouders, welke goede vrienden waren van de familie Wauters, waren allebei overleden, en het kind kreeg met de adoptie een goed tehuis met de beide dames Wauters.

Op 21 mei 1894 wordt uiteindelijk met de bouw van de tweede kerk in Agha gestart, en wordt de eerste steen geplaatst. Het plan is om een kerk in de byzantijnse stijl⁷ op te trekken. Het werk gaat gestaag, en op 21 mei 1899 vindt de plechtige inhuldiging van de kerk plaats.

⁷ Het Byzantijnse Rijk, ook bekend als het Oost-Romeinse Rijk, ontstond na de Val van Rome in het begin van de vijfde eeuw. De bouwwerken die vanaf die tijd in het rijk werden gemaakt, worden Byzantijns genoemd. Het is in eerste instantie een voortzetting van laat-Romeinse christelijke architectuur maar ontwikkelt zich al snel tot een nieuwe beeldtaal die los staat van de orthogonale zuilenstructuur van de klassieke oudheid. Deze nieuwe architectuur, die een grote invloed zou hebben in de vorming van vrijwel alle Orthodoxe kerkarchitectuur, onderscheidt zich van westerse stromingen door een gul gebruik van koepels en ronde gevels.

Figuur 3 - De kerk te Agha in 1908 - nog zonder klokken

Figuur 4 - Het interieur van de kerk te Agha

De kerk wordt in eigendom overgedragen aan de Spaanse congregatie “Obra Pia”. Omdat deze congregatie nu onder de Spaanse gemeente valt, wordt de kerk opnieuw feestelijk geopend door de Spaanse Premier tevens minister van buitenlandse zaken, Francisco Silvela y de la Vielleuze tezamen met de heer Ramon Gutierrez y Ossa, De heer Arturo Baldasano y Topete, (Spaanse consul in Algerije) en pastoor Julian Esquerro. Deze pastoor zal tot eind 1946 in functie blijven in het gebouw.

Figuur 5 - Francisco Silvela - Premier van Spanje

SR. D. ARTURO BALDASANO Y TOPETE,
CÓNSUL GENERAL DE ESPAÑA EN NUEVA YORK.
(De Integritas)

Figuur 6 - Arturo Baldasano y Topete - Spaanse Consul in Algerije

De donaties aan religieuze instellingen stopt hiermee niet. In de Savoie, waar de dames zich vooral in de Lente ophouden, hebben ze een substantiële donatie gedaan voor de stichting aan Les Petites Soers des Pauvres⁸ te Méry.

Dat zij hiervan een succes gemaakt hebben blijkt bij het feest van Sint Joseph in maart 1902. Er wordt er voor de zielerust van Mevrouw Wauters “De Profundis⁹” gezongen door niemand minder dan de aartsbisschop.

De Congregatie van Les Petites Soers des Pauvres beslaat op dat moment 260 huizen, waaronder 112 in de Elzas en Frankrijk. 41.717 ouderen worden opgevangen en verzorgd door niet minder dan 4.867 nonnen.

Figuur 7 - bidprentje Mevrouw Wauters

Figuur 8 - Grafsteen van Mevrouw Wauters voor het altaar

Op 2 februari 1902 is namelijk Mevrouw Wauters overleden. Iets meer dan een week later, op 13 februari wordt zij in de kerk in Algiers begraven. Hier is dan ook een grafsteen voor haar geplaatst. De grafsteen ligt voor het altaar van de Pieta, In de muur boven het altaar is de voetval VIII¹⁰ te vinden.

Met het overlijden van Mevrouw Wauters stopt het echter niet met de activiteiten.

⁸ Bron: Le Courrier des Alpes – 19 October 1901 – pp 1 and 2

⁹ De Psalm “De Profundis” (Psalm 130) betekent letterlijk “vanuit de diepte” is een smeekbede van de mens tot god. Deze psalm wordt vaak gebeden voor een overledene.

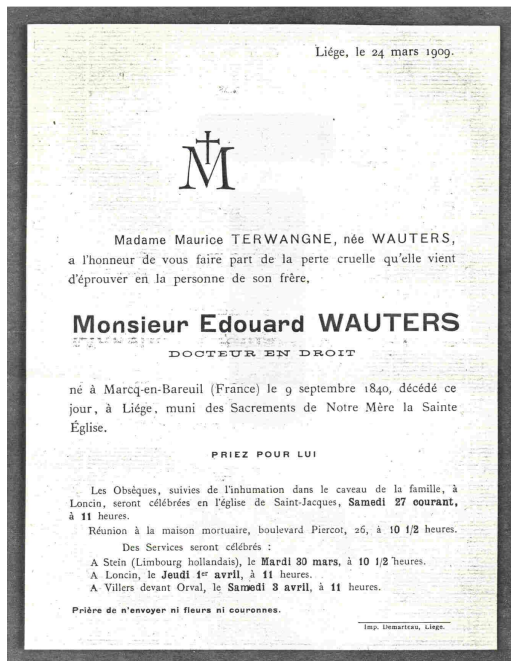
¹⁰ Voetval VIII toont Jezus die de wenende vrouwen troost.

In 1904 koopt Marie namelijk Château de Waroux te Ans ten noordwesten van Luik, waar ze tot haar overlijden eigenaresse van blijft¹¹

De investeringen gaan door als in 1909 Edouard Wauters wordt benaderd door een aantal voorname mannen uit Meers. De oude houten kerk welke in 1892 als een noodoplossing wordt geplaatst staat op instorten en moest hoognodig vervangen worden. Edouard doet de belofte om evenveel te schenken als het bedrag dat door de inwoners van Meers tezamen wordt opgehaald.

Edouard Wauters sterft echter in 1910 voordat de kerk wordt gebouwd, en Marie de Terwangne-Wauters (Zijn jongere zus) belooft een gift van 20.000 Belgische Frank maar wel met een aantal voorwaarden. De bouw moest in hetzelfde jaar nog starten, en de plannen welke door haar broer waren goedgekeurd moesten daarvoor gebruikt worden¹².

Op 2 mei van dat jaar werd er met de bouw begonnen, en de eerste steen werd op 29 mei door Pastoor Thissen uit Elsloo gelegd. Op 22 december 1910 werd vervolgens de kerk Gewijd.

Figuur 9 - Bidprentje Edouard Wauters

Figuur 10 - De kerk in Meers in 1910

Dat de familie veel geld had blijkt nogmaals uit het feit dat in 1909 gerapporteerd wordt dat ze aandeelhouder zijn van “Les Tramways de Palerme Societé Anonyme” waar ze samen met een aantal andere voorname mensen 1840 aandelen en dividend hadden.

Het kasteel te Stein wordt in 1910 doorverkocht aan een neefje van Marie (Guy de Villenfagne de Sorinnes)

Marie de Terwangne - Wauters is op 81 jarige leeftijd op 31 maart 1926 gestorven op kasteel de Froidcour, te België.

¹¹ Bron: Website van Château de Waroux – pagina over de geschiedenis

¹² Bron: het parochie-archief (Registrum parochiale) van Elsloo geschreven door pastoor Thissen

De eigendommen in Orval gingen op dat moment over naar de geadopteerde dochter (Marciana Colin-Wauters) en haar echtgenoot (Charles-Albert de Harenne). Ook het Château de Waroux komt toe aan de familie de Harenne, waarvan Adèle de Harenne (1888-1982) het kasteel over erft. (Adèle is de zus van Charles-Albert)

De kerk in Agha is na 1946 niet meer gebruikt door de Spaanse congregatie, en doet vandaag de dag dienst als moskee. In hoeverre het interieur veranderd is, is onduidelijk.

De familie Wauters / de Terwangne - Wauters heeft dus veel betekend voor de plaatsen waar ze gewoond hebben. Op religieus vlak, maar ook zeker op sociaal vlak. Iets wat we niet mogen vergeten. Mooie initiatieven verdienen aandacht, en ik hoop dit bij deze te hebben gegeven.

Mocht u na het lezen van dit artikel andere feiten hebben van verdere religieuze uitgaven welke ik hierboven niet genoemd heb, welke het geschetste beeld nog completer maken, dan hoor ik deze graag. U kunt in contact komen met de auteur via stichting erfgoed Stein.